

ΛΘΑΝΑCΙΟΥ Δ. ΚΑΤΖΙΓΚΑ
ΠΡΩΤΟΠΡΕCΒΥΤΕΡΟΥ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΤΗΣ ΙΕΡΑC ΠΡΟΘΕCΕΩC
᾿Η ΠΡΟCΚΟΜΙΔΗC

ΕΠΑΝΟΜΗ 2015

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΚΑΤΖΙΓΚΑ
ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΤΕΡΟΥ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ
Ἡ ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗΣ

Ἀκολουθία
Τῆς Ἱερᾶς Προθέσεως
ἢ Προσκομιδῆς

Β' ἔκδοσι 2014
Βελτιωμένη καί διορθωμένη.

ISBN: 960 - 7666 - 09 - 7

© - Κεντρική διάθεσι:
Κατζίγκᾶς Ἀθανάσιος
Πρωτοπρεσβύτερος

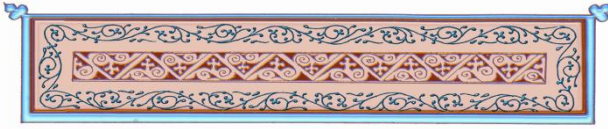
Β. Βογιατζῆ 3 – 575 00 Ἐπανομή
Τηλ. 23920 44933

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
Εὐαρέσκεια Ἱερᾶς Συνόδου	17
Εὐαρέσκεια Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου.....	19
Εἰσαγωγικό σημεῖωμα	21
Ἀκολουθία Ἱερᾶς Προθέσεως ἢ Προσκομιδῆς.....	25

Ἡ Κόγχη τῆς Προθέσεως.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἀκολουθία τῆς Προθέσεως ἢ Προσκομιδῆς λόγῳ τῆς ἰδιομορφίας της καί τῆς ἄμεσης σύνδεσῆς της μέ τήν θεία Λειτουργία δέν κυκλοφορεῖ σέ αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις καί ὡς ἐκ τούτου δέν εἶναι γνωστή στό φιλακόλουθο κοινό, ὡς πρός τήν δομή, τήν διάρθρωση καί τούς συμβολισμούς τῶν τελουμένων κατ' αὐτήν. Τό γεγονός μάλιστα ὅτι σ' αὐτήν δέν συμμετέχει καθόλου ὁ λαός, εἰ μή μόνο ὁ Ἱερέας καί ὁ Διάκονος, ἐφόσον ὑπάρχει, τήν καθιστᾷ ἀκόμη πῶ πολύ ἄγνωστη στούς πιστούς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπό τήν ἐποχή τῆς μεταφορᾶς της ἀπό τήν θέση τοῦ Χερουβικοῦ ὕμνου, ὅπου ἀρχικά ἐτελεῖτο, καί τῆς ἔνταξης

της στήν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου ἢ τῶν Ὁρῶν στά Μοναστήρια, ἡ τάξη τῆς προσφορᾶς τῶν δώρων ἐπιμηκύνθηκε σημαντικά καί ἐξελίχθηκε σέ μία ξεχωριστή ἀκολουθία, ἐνταγμένη στά λειτουργικά ἐκεῖνα βιβλία πού περιέχουν τήν θεία Λειτουργία, ὅπως τά Εὐχολόγια, τά Ἱερατικά ἢ τίς αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις τῶν λειτουργιῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καί Μεγάλου Βασιλείου.

Οἱ ἰδιαίτερες μάλιστα τελετουργικές πράξεις κατά τήν διαδικασία ἐξαγωγῆς τοῦ Ἄμνου καί τῶν μερίδων, καί ἡ ἐπιλογή τῶν καταλλήλων γι' αὐτές ψαλμικῶν στίχων, δημιούργησαν καί τήν ἀνάγκη τῆς ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐρμηνείας των. Ἐτσι ἡ σύνδεση τῆς Προσκομιδῆς μέ τήν γέννηση καί τήν σταύρωση τοῦ Χριστοῦ συνέβαλε ὥστε ἡ ἀκολουθία αὐτή νά θεωρεῖται ὡς μία μικρογραφία τῶν ὅσων τελοῦνται κατά τήν θεία Λειτουργία.

Ἡ ἐξαγωγή τοῦ Ἀμνοῦ, ἡ νύξη του κ.λπ. «τὸ τοῦ Κυρίου πάθος καὶ τὸν θάνατον ἐν αὐτῷ γράφει, καθάπερ ἐν πίνακι. Καὶ πάντα ὅσα ποιεῖ, τὰ μὲν κατὰ χρείαν, τὰ δὲ ἐπίτηδες, εἰς τὴν σημασίαν ταύτην βιάζεται· καὶ ἔτσι τὰ γινόμενα τηνικαῦτα τῶν σωτηρίων παθῶν καὶ τοῦ θανάτου πρακτικὴ διήγησις».¹ Ἐπομένως ἡ Προσκομιδὴ δέν εἶναι μόνο μία προετοιμασία τῶν δώρων τὰ ὁποῖα θά μεταβληθοῦν στήν θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί ἓνα εἶδος προαναφορᾶς ἢ προπαρουσίας τοῦ θυσιασμένου Χριστοῦ.²

1. Νικολάου Καβάσιλα, *Εἰς τὴν θεῖαν λειτουργίαν, Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν*, 22, ἐκδ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1979, σ. 54.

2. Κ. Καραϊσαρίδη, Πρωτοπρ., *Ἡ συμβολὴ τοῦ π. Δημητρίου Στανιλοάε στή μελέτη τῶν λειτουργικῶν Θεμάτων*, Ἀθήνα 1997, σ. 219.

Ἡ ἐντός τοῦ Δισκαρίου δέ παρουσία τοῦ Ἀμνουῦ καί τῶν μερίδων δίδει στούς πιστούς κατά ἓνα συμβολικό τρόπο καί τήν εἰκόνα ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, στρατευομένης καί θριαμβεύουσας. «Διὰ τούτου τοῦ θείου τύπου καί τοῦ ἔργου τῆς ἱεράς Προσκομιδῆς τὸν Ἰησοῦν αὐτόν, καί τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ μίαν πᾶσαν ὁρῶμεν, μέσον αὐτὸν τὸ ἀληθινὸν φῶς, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον κεκτημένην καί φωτιζομένην ὑπ' αὐτοῦ καί συνεχομένην. Αὐτὸς μὲν γὰρ διὰ τοῦ ἄρτου μέσον ἐστίν· ἡ Μήτηρ δὲ διὰ τῆς μερίδος ἐκ δεξιῶν ἅγιοι δὲ καὶ ἄγγελοι ἐξ ἀριστερῶν ὑποκάτω δὲ ἅπαν τῶν αὐτῶ πιστευσάντων τὸ εὐσεβὲς ἄθροισμα. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μέγα μυστήριον. Θεὸς ἐν ἀνθρώποις καὶ Θεὸς ἐν μέσῳ θεῶν, θεουμένων ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ὄντως Θεοῦ σαρκωθέντος ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ τοῦτο ἡ μέλλουσα βασιλεία καὶ τῆς αἰωνίου ζω-

ἦς τὸ πολίτευμα· Θεὸς μεθ' ἡμῶν ὀρώμενός τε καὶ μεταλαμβανόμενος».³

Εἶναι προφανές, λοιπόν, ὅτι ὅλα τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς Προθέσεως, μαζί μέ τίς ἐρμηνεῖες τῶν Πατέρων γιά τὴν σημασία τῆς ὡς ἀνύψωση πρὸς τόν οὐράνιο πρόλογο, γιά τόν ὁποῖον μιλάει ἡ Ἀποκάλυψη: «Τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου»,⁴ προκαλοῦν τό ἐνδιαφέρον ὅλων ὄσων ὑπηρετοῦν καὶ ἀγαποῦν τὴν θεία λατρεία. Ἐτσι δικαιολογεῖται καὶ κάθε προσπάθεια ξεχωριστῆς ἔκδοσης καὶ παρουσίας τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς στόν λαό τοῦ Θεοῦ. Ἰδιαιτέρως μάλιστα σήμερα πού πλήθος

3. Συμεών Θεσσαλονίκης, *Διάλογος* 94, P.G. 155, 285 AB.

4. Ἀποκ. 13,8. Ἀ' Πέτρ. 1, 20. Βλ. καὶ Π. Εὐδοκίμωφ, *Ἡ προσευχή τῆς Ανατολικῆς Ἐκκλησίας - Ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, Ἀποστολική Διακονία 1980, σ. 154

βοηθημάτων, ἐγκολπίων, μεταφράσεων καί σχολιασμῶν τῶν λειτουργικῶν κειμένων, δίνουν τό στίγμα τῆς ἀνανέωσης τῆς θείας λατρείας καί τῆς θεώρησης της ὡς κέντρο καί σημεῖο ἀναφορᾶς τῆς ὅλης πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, θά μπορούσαμε νά ἐπισημάνουμε ὅτι κατά κάποιον τρόπο ἐπιβάλλεται ἡ αὐτοτελῆς ἔκδοση τοῦ κειμένου τῆς Προσκομιδῆς καί ἡ ἐνημέρωση τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ γιά ὅ,τιδήποτε ἔχει σχέση μέ τήν ἱστορία, τήν ἐρμηνεία, τήν τάξη καί τά πρακτικά προβλήματα πού ἀφοροῦν τήν ἀκολουθία αὐτή.

Τό κενό αὐτό ἔρχεται νά καλύψει κατά τόν καλύτερο τρόπο ἡ παρούσα ἔκδοση, πού εἶναι καρπός τῶν ποιμαντικῶν καί λειτουργικῶν ἐνδιαφερόντων ἑνός λαμπροῦ Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ν. Κρήνης καί Καλαμαριᾶς, τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου π. Ἀθανασίου

Δ. Κατζιγκᾶ, Θεολόγου καί Ἐφημερίου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἐπανομῆς Θεσσαλονίκης.

Ὁ π. Ἀθανάσιος, φιλακόλουθος καί φιλεπιστήμων, μέ ἐνδιαφέρον γιά τήν λειτουργική ποιμαντική καί κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλο τῶν «ἐνσχημόνως καί κατὰ τάξιν» τῆς θείας λατρείας, μέ τό ἐγχειρίδιο αὐτό δέν ἐπιθυμεῖ νά καλύψει ἐπιστημονικά καί κριτικά τά ὅσα σχετίζονται μέ τό κείμενο καί τά τελετουργικά προβλήματα τῆς ἀκολουθίας τῆς Προσκομιδῆς. Φιλοδοξία του εἶναι, μέ ὅσο γίνεται πιό ἀπλό τρόπο, νά προσφέρει ἕνα πρακτικό βοήθημα στούς Ἱερεῖς, τούς Διακόνους, τούς ἱεροσπουδαστές καί τούς φοιτητές τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί Θεολογικῶν Σχολῶν, ἀλλά καί σέ κάθε μέλος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἔτσι, λοιπόν, στό πρῶτο μέρος μετά τό εἰσαγωγικό σημείωμα, ὅπου δι' ὀλί-

γων αναφέρεται στην ιστορική εξέλιξη και διαμόρφωση της Προσκομιδῆς, παραθέτει τό κείμενο τῆς ἀκολουθίας σέ εὐανάγνωστη γραφή, παρμένο ἀπό τίς ἐπίσημες ἐκδόσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μέ ἀπλά ἐπίσης λόγια καί μέ διαφορετικοῦ χρώματος ἀπό αὐτά τοῦ κειμένου γράμματα, ἐπεξηγεῖ στόν Ἱερέα καί τόν Διάκονο τήν τάξη τῶν διαφορῶν σημείων καί πράξεων τῆς ἀκολουθίας· π.χ. «καί ὁ Ἱερέας θύει τόν Ἀμνό, κόβει αὐτόν κάθετα μέχρι τήν κόρα μέ τήν ἅγια Λόγχη λέγοντας», «ὁ Διάκονος, καθῶς καλύπτει προσωρινά μ' ἓνα κάλυμμα τό ἅγιο Ποτήριο, συμπληρώνει», κ.λπ.

Στό δεύτερο μέρος παραθέτει σέ μετάφραση τίς περί τῶν τελουμένων στήν Προσκομιδή πληροφορίες τῶν ἁγίων Νικολάου Καβάσιλα καί Συμεών Θεσσαλονίκης. Στήν συνέχεια παραθέτει

τίς σχετικές μέ ἀπορίες καί θέματα πού ἀφοροῦν τήν ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς ἀπαντήσεις τοῦ καθηγητή κ. Ἰωάννου Φουντούλη. Πολύ ἐνδιαφέρον εἶναι καί τό ἐρμηνευτικό λεξικό ὄρων τῆς ἀκολουθίας τῆς Προσκομιδῆς πού ἀκολουθεῖ.

Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἐπίσης καί τό κείμενο τῆς Διάταξης τῆς θείας Λειτουργίας Φιλόθεου τοῦ Κοκκίνου, πού ἀναφέρεται στήν Προσκομιδή. Ἡ ὡς ἄνω Διάταξη ἔχει ἄλλωστε καί τήν παλαιότερη μαρτυρία γιά τήν ἐξαγωγή μερίδων. Πρακτικό καθαρά σκοπό ἔχει τό δίπτυχο ζώντων καί κεκοιμημένων πού ἐπισυνάπτεται στό ἔργο αὐτό, τό ὁποῖο ὀλοκληρώνεται μέ τήν παραστατική ἀπεικόνιση τῶν σκευῶν τῆς Προσκομιδῆς καί τῶν ὄσων τελοῦνται σ' αὐτήν. Ἡ ὅλη προσπάθεια τοῦ π. Ἀθανασίου πέρα ἀπό τούς πρακτικούς σκοπούς πού θά ἐξυπηρετήσῃ, θά συμ-

βάλει, πιστεύουμε, καί στήν λειτουργική ἀγωγή τοῦ λαοῦ μας, στήν «ἐκτυπώτερον» δηλαδή, μετοχή καί κατανόηση τοῦ πλούτου τῆς «ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ» λατρείας τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό ἀξίζει κάθε ἐπιδοκιμασίας καί ἐπαίνου. Τά κείμενα τῆς θείας λατρείας ὅταν παρουσιάζονται μέ σωστό καί ὑπεύθυνο τρόπο μποροῦν νά ἀποτελέσουν τήν ἀσφαλέστερη χειραγωγία πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί στήριξης τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Πρός τήν κατεύθυνση αὐτή καί ἡ παρούσα ἐργασία μπορεῖ νά ἀξιοποιηθεῖ ὡς ἓνα πολύ καλό βοήθημα γιά τήν ὀρθή τέλεση, ἀλλά καί μελέτη γενικότερα τῆς ἀκολουθίας τῆς Προθέσεως ἢ Προσκομιδῆς.

Παναγιώτης Ἰ. Σκαλτσῆς
Λέκτορας Α.Π.Θ.

